

справжньої людини? Країна буде такою, якою ви її зробите.

Слід взяти до уваги, що в нашій державі сформувалася так звана національна еліта, яка привласнила собі право постійно вказувати іншим у яку церкву слід ходити і якою мовою говорити. З боку її представників подеколи лунають заяви, що, мовляв, той, хто розмовляє й думає не «по-українськи», не може вважатися справжнім патріотом. Очевидно, держава, яка дозволяє, а тим більше заохочує подібні твердження, ніколи не стане «рідною матінкою» для значної частини своїх дітей. Так само викликають певну одразу до держави спроби примушувати людей шанувати деяких історичних персонажів, які категорично не сприймаються частиною суспільства в якості загальнонаціональних героїв.

Можливо, сподівання на те, що засобами виховної роботи можна зупинити потік інтелектуальної еміграції, виглядають дещо наївними, але ж, як казав один відомий класик, ідеї перетворюються на матеріальну силу, коли оволодівають масами. Змогли, скажімо, китайці сформувати таку національну ідею, що повертає з-за кордону до своєї країни й людей і капітали! І завдяки цьому перетворили Китай на країну, яка демонструє нині чи не найбільш високі в світі темпи економічного прогресу.

Отже, головне завдання виховної роботи у вищих навчальних закладах – це переконати молодь, зокрема, студентську в тому, що тільки від неї залежить створення такої країни, якою можна пишатися. А Болонський процес – лише зручна нагода, щоб зайвий раз задуматися на тим, які виклики й небезпеки постають перед нашим суспільством у разі, якщо йому не вдасться виховати покоління людей, що здатні взяти на себе відповідальність за долю своєї держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. **Абрамчук О. В.** Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів: монографія. – Вінниця, 2008. – 137 с.
2. **Бех І. Д.** Виховання особистості : У 2-х кн. Кн. 2. : Навч.-метод. посіб. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
3. Болонський процес: Документи / Укладачі: З. Г. Тимошенко, А. М. Грехов, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палеха. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 169 с.
4. Болонский процесс // ru.wikipedia.org.
5. Воспитательный процесс в высшей школе: его эффективность: Социологический аспект / Якуба Е. А. и др. – К. : Вища школа, 1998. – 273 с.
6. **Гнугель Я. Б.** Виховна робота в сучасних умовах: Теорія й методика. – Тернопіль: Астон, 1998. – 262 с.
7. Думки, підказані серцем. Роздуми про виховання студентської молоді: нариси / ідея та загл. ред. М.В. Полякова; авт.-упоряд.: В. В. Іваненко, Н. П. Олійник. – Д. : Вид-во ДНУ, 2011. – 262 с.
8. **Коновалова Х., Рафал А.** «Мозги» по-прежнему спасаются бегством // Сегодня. – 2010. – 20 янв.
9. Проблеми гуманізації освіти в контексті трансформації вищої школи України: Монографія / За ред. Т. І. Власова. – Д. : Арт-Прес, 2008. – 232 с.
10. Пути реализации воспитательного потенциала вуза: методология, методика, опыт / В. С. Багиров и др. – Х. : Вища школа, 189 с.
11. **Сухомлинский В. А.** Избр. произв. : В 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1979. – Т. 2. – 456 с.
12. **Топчий Л. В.** Проблемы формирования политической зрелости студентов. – М. : Высш. школа, 1991. – 157 с.

УДК 37.046.16

ВВЕДЕНИЕ БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА В ВУЗАХ УКРАИНЫ

Л. А. Шамрицкая, магистр

Ключевые слова: Болонский процесс, высшее образование, бакалавр, магистратура, ECTS-кредит, модуль

Постановка проблемы. В наше время о Болонском процессе знает каждый студент не только высшего учебного заведения, но и среднетехнических учебных учреждений. Этот процесс активно «вторгается» в жизнь любого студента, но самое важное, что половина из них

даже не знает, какое он имеет отношение к нашему отечественному образованию. Поэтому я считаю, что нашей основной задачей является донести до каждого абитуриента или студента, в чем суть Болонского процесса, в чем его достоинства и недостатки.

19 мая 2005 года в норвежском городе Берген на Конференции министров образования стран Европы Украина подписала Болонскую декларацию, где обязалась до 2010 года выполнить все требования Болонского процесса. Болонский процесс – процесс сближения и гармонизации систем образования стран Европы с целью создания единого европейского пространства высшего образования.

Основные требования декларации таковы:

- привести в соответствие с европейскими требованиями отечественную законодательную и нормативную базу, которая касается сферы образования;
- в значительной степени сократить в ВУЗах количество специальностей, которых у нас гораздо больше, чем в Европе;
- ввести новые программы для бакалавров и магистров, которые соответствуют европейским;
- добиться признания на украинском рынке труда уровня «бакалавр» как квалификационного уровня;
- ликвидировать путаницу в понимании уровней специалиста и магистра;
- привести нашу систему научных степеней и ученых званий в соответствие с теми, которые существуют в большинстве стран Европы и мира;
- ввести двухступенчатую систему образования (бакалаврат и магистратура);
- определить роль техникумов и колледжей в системе образования [5].

Анализ публикаций. Вопросу введения Болонского процесса в Украине посвящено большое количество работ, а также государственной документации [1 – 5]. Изучение документов по Болонскому процессу даёт возможность не только понять смысл энтузиазма европейских стран, но и предположить, зачем нужны реформы, которые внедряются в систему высшего образования в Украине.

Цель статьи. Определить основные проблемы высшего образования Украины в контексте Болонского процесса.

Основные материалы. Очень горячо обсуждаются плюсы и минусы этого нововведения как среди преподавательского состава, так и среди студентов. Некоторые преподаватели до сих пор не могут свыкнуться с этой системой, не потому, что она сложна, а потому что, считают ее слишком упрощенной для студента. Но не будем спорить, а попытаемся все-таки выяснить: Болонский процесс в национальной системе образования – хорошо это или плохо!?

Анализируя информацию, полученную о Болонском процессе, а также изучив нормативную базу по данному вопросу, хочу отметить, что я нашла для себя интересными многие положения новой системы.

Пожалуй, начну с двухуровневой модели образования, которая будоражит каждого человека, связанного с системой высшего образования, уже на протяжении пяти лет. С одной стороны, в этом есть и свои плюсы – человек, проучившись в университете четыре года, получает степень бакалавра, но дальше он себя не видит в жизни ученым, тогда получает диплом и как человек с высшим образованием идет работать на предприятие. Подчеркиваю: с высшим образованием! С другой стороны, выполнение этого требования - не что иное как скрытый переход к платному образованию. Студенту придется решать: либо оставаться с дипломом бакалавра и быть не реализованным на рынке труда, так как наших работодателей надо еще долгое время приучать к тому, что диплом бакалавра – это диплом специалиста с высшим образованием. Ведь работодатели в нашей стране считают что человек, проучившийся четыре года в ВУЗе – это человек с «неполным высшим» и до специалиста явно «не дотягивает», либо платить немаленькие деньги за магистратуру [2].

Выпускники аспирантуры на Западе получают звание доктора (философии) наук. Его знания, как правило, ниже, чем у нашего кандидата наук, учившегося пять лет в вузе и три года в аспирантуре, успевшего поработать под индивидуальным руководством опытного ученого.

Следующим глобальным вопросом стает то, что в нормативных документах в рамках Болонского процесса университеты должны иметь автономный статус, значит, они должны быть полностью независимы от государства как в плане методологии изучения и преподавания тех или иных дисциплин, разработки обучающих программ и пр., так и финансово. Следовательно, этот процесс подразумевает создание только платного образования. А значит, не будет никаких государственных стипендий, Минобразования должно воздержаться от какого-либо контроля над учебным процессом и стать органом, который будет лишь давать

вузам рекомендації в той или иной сфері, а ВУЗ уже буде сам вирішувати, прислухатися йому к цим рекомендаціям или нет.

Давайте представим, що українські університети будуть повністю незалежні від держави, як того вимагають принципи Болонського процесу. Що станеться? ВУЗи по прикладу європейських, почнуть фінансуватися за рахунок приватних осіб і організацій, а «бюджетні» місця анулюються, що, погодьтесь, в нашій країні може закінчитися дуже сумно для тих, хто хоче навчатися і для вже навчаючись студентів. Далі. Автономія передбачає і те, що ВУЗ или його структурні підрозділи можуть прийняти Болонський процес или відмовитися від нього (як це зробив Оксфорд). Либо, в крайньому випадку, розробити власну методику викладання, систему оцінювання, но так, щоб це відповідавало принципам Болонського процесу (які, як ми бачимо, мають подвійний характер)[3].

Що відбувається в Україні? Болонський процес обов'язковий для всіх. І, що дивно – Болонський процес ввели, а пояснити студентам і викладачам, що це таке, не встигли. От і виходить, що всі розуміють його, як хочуть: у кожного викладача свої власні вимоги, оцінюють всі по-різному (хто-то ставить бали за присутність студента, хто-то – знімає за відсутність; за доповідь студент може отримати у одного викладача максимум 4 бали, а у другого – 10 і т. п.).

На Заході великий акцент робиться на самостійну роботу студента. Звідси випливає, що відвідування всіх лекцій, семінарів і практичних занять не обов'язково, якщо студент чудово впорається з матеріалом сам. У нас же відвідування занять обов'язково, но в методичних матеріалах і індивідуальних планах передбачені години на самостійну роботу студента. Чисто логічно розвважити: якщо студент буде відвідувати заняття і ще використовувати всі ці години на самостійну роботу, то вийде, що тільки на один предмет доведеться витратити ніч, да ще і вихідні. А відпочити коли?

Крім того, Болонський процес передбачає, що студенти можуть самі вибирати дисципліни, які хочуть вивчати. А це означає, що студент, к прикладу, юридичного факультета може вивчати філософію, психологію, математику или вибрати тільки ті галузі права, які йому найбільш цікаві. Крім того, студент може сам вибрати викладача тієї или іншої дисципліни. Що ж стосується українських ВУЗів: в індивідуальному навчальному плані студента відзначаються нормативні навчальні дисципліни, навчальні дисципліни по вибору студента в межах нормативно встановлених термінів підготовки спеціалістів певного освітньо-кваліфікаційного рівня и навчальні дисципліни, які вивчаються додатково. Тепер роз'ясню, що нормативні навчальні дисципліни – це обов'язкові, які складають базову частину вимог до освітньо-кваліфікаційним характеристикам певного напрямку (спеціальності) [1].

Тепер на прикладі Придніпровської державної академії будівництва и архітектури. Індивідуальні навчальні плани бачили всі студенти, но ніхто в них ніколи не вникає. Там є дві графи: обов'язкові дисципліни и дисципліни по вибору студента. Звичайно обов'язкових дисциплін від 10 – 15, а по вибору студента – 2 – 3, з яких студент повинен вибрати тільки одну додаткову дисципліну. Питання: де студент сам вибирає всі дисципліни, які хоче вивчати? Всього тільки одну, и все? Хоча, з однієї сторони це добре, що є обов'язкові дисципліни – студента як би зобов'язують навчатися. А з другої сторони – студент вибрав технічну спеціальність, йому подобаються точні науки, а його зобов'язують вивчати гуманітарні предмети.

Но все-таки є и такі позиції в Болонському процесі, які заслуговують належної уваги и які система вищої освіти України спробувала перенести з Заходу без спотворень. Наприклад, ECTS-кредит. Він представляє собою чисельне значення навантаження студента в освоєнні тієї или іншої освітньої програми. Кредит відображає обсяг необхідної роботи над кожним курсом відносно к загальному обсягу роботи для завершення повного річного академічного навчання в ВУЗе, тобто лекції, практичні роботи, семінари, самостійна робота, а також іспити. ECTS-кредити швидше відносні, ніж абсолютні величини навантаження студента. Вони показують, яку частину річної навантаження (трудомісткості) даний курс складає в загальному шкалі кредитів [2].

В системі ECTS 60 кредитів відповідають одному року навчання (в термінах трудомісткості); 30 кредитів – півроку навчання (семестр). Навчальний план здійснюється з допомогою модульної системи. Формами модульного контролю можуть бути індивідуальні завдання, контрольні роботи, реферати, лабораторні роботи, семінари и т. п. Підсумкова оцінка модульного контролю, по 100-бальному шкалі, представляє собою суму балів,

которые студент получил за определенный выполненный вид задания. Модуль считается зачтенным, если студент набрал 60 баллов и более. Семестровая оценка за знание определенной дисциплины не обязательно выставляется по экзамену или зачету, это может быть набранное студентом достаточное количество баллов по модульному контролю, следовательно, дает студенту стимул систематически учиться. В свою очередь, заданием модульного контроля есть проверка понимания и усвоения определенного материала, выработанных навыков проведения расчетных работ, умений самостоятельно обрабатывать тексты, публично или письменно представлять определенный материал и т. п. [4].

Напомню, что в Европе иметь высшее образование не обязательно. Человек может годами идти к тому, чтобы понять, что ему хочется заниматься наукой, созреть для высшего образования. Как правило, средний возраст студента в Европе – 23 – 27 лет! У нас в стране это довольно таки сложно реализовать – молодому украинцу, оканчивающему школу, будет сложно объяснить, что ему не обязательно поступать в ВУЗ сразу после школы (здесь сыграют свою роль родители, а также менталитет работодателя – «без диплома ты мне не нужен!»). Я уже молчу о том, что ни о каком самостоятельном выборе дисциплин, а тем более преподавателей и речи не идет. Таким образом, Украина не выполняет условия декларации уже практически семь лет!

Ну, а еще – перспектива работы в Европе. Как нам кажется, даже с таким дипломом никто украинцев в Европу не пустит, ведь там прекрасно понимают, что их тогда ждет. Да и если пустят, то Украина останется без молодежи, а значит, без свежих инновационных идей, без современного мышления, а это – первый шаг к распаду государства как такового.

Единственный выход из сложившейся ситуации – внесение изменений в Закон Украины «О высшем образовании», которые детально регламентируют Болонский процесс в том виде, в котором он должен существовать согласно Болонской декларации и последующим нормативным актам.

Вывод. Итак, я перечислила все плюсы, которые были интересны мне, а также отметила негативные моменты. Болонская модель революционна, и в этом ее привлекательность, но таковой она будет, если ее будут реализовывать так, как она прописана в Болонской декларации. Я считаю, что вопрос реализации процесса должно решать государство, все зависит в первую очередь именно от него. Мы, студенты, живем в век информации, быстро развивающихся технологий, рыночной экономики. Естественно, что мы, поколение будущего, хотим чувствовать себя компетентными, развитыми, идущими в ногу со временем личностями, специалистами. Мы всегда будем за модернизацию, инновации в образовании. То, что нам нужно, это современные технологии, концепции развивающего обучения, в которые включены все передовые средства для постижения наук. «Гранит науки» стал на долю мягче, когда появились компьютеры, электронные курсы, а еще Интернет, без которого трудно представить современного студента и немислимы такие понятия как «дистанционное обучение», «эффективное самообразование». Уверена, что система Болоньи «заживет», стоит нам только правильно усвоить все нужные нам положения и начать воплощать их на практике. Болонская декларация писалась для студентов, которые любят и жаждут учиться. Она учитывает современность и наши приоритеты. Думаю, мы готовы вступить в это пространство и стать членами мирового сообщества!

ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА

1. Закон України від 17 січня 2002 р. № 2984-III «Про вищу освіту» // Матеріали Верховної Ради України. – 2002.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 жовтня 2004 р. № 812 «Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу».
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23 січня 2004 р. № 48 «Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу».
4. Тимчасове положення Придніпровської державної академії будівництва та архітектури про організацію навчального процесу за кредитно-модульною системою. – Д. : ПДАБА, 2005. – 12 с.
5. **Кривчик Г. Г.** Вища школа і Болонський процес: Конспект лекцій. – Д. : ПДАБА, 2007. – 30 с.